

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Навчально-науковий Інститут мистецтв

**МАЛАНЮК Т.З.
ДУТЧАК О.І.
ШИКЕРИНЕЦЬ В.В.
КАЧМАР О.В.
ФЕДОРАК В.В.
БАЗІНЯК І.І.**

**ВСЕСВІТНЯ СПАДЩИНА ЮНЕСКО
Навчально-методичний посібник**

**Івано-Франківськ
2025**

УДК 94:008]-027.543:061.1 ЮНЕСКО(477)(075.8)
М 18

Рекомендовано до друку кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту навчально-наукового Інституту мистецтв Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Протокол № 1 від 26 серпня 2025р.

Рецензенти:

Новосолов О.В., кандидат історичних наук, доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Гуменюк Г.М., кандидат історичних наук, доцент кафедри туризмознавства і краєзнавства Карпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Маланюк Т.З. Всесвітня спадщина ЮНЕСКО: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025. 32 с.

У навчально–методичному посібнику викладено лекційний матеріал, тестові й індивідуальні завдання, питання для самостійної підготовки студентів, список рекомендованої літератури з дисципліни Всесвітня спадщина ЮНЕСКО. Згідно з навчальними програмами, лекційний матеріал послідовно розкриває об’єкт–предметну сутність навчальної дисципліни, дає уяву про матеріальну і нематеріальну спадщину Карпатського регіону України.

Для студентів вищих навчальних закладів, які готуються працювати менеджерами креативних індустрій, викладачів вузів, а також фахівців, що займаються музейною справою, дослідженням та охороною пам’яток в Україні.

© Маланюк Т.З., 2025

Дутчак О.І., 2025

Шикеринець В.В., 2025

Качмар О.В., 2025

Федорак В.В., 2025

Базиняк І.І., 2025

© Карпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ.....	13
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	15
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	17
ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ СТУДЕНТІВ.....	18
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	19
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	20
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	27
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ.....	29

ПЕРЕДМОВА

Важливу роль у підготовці фахівців менеджменту соціокультурної діяльності посідає дисципліна «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО». Вона спрямована на формування у майбутніх фахівців знань про історію становлення міжнародної системи охорони культурної та природної спадщини, принципи діяльності ЮНЕСКО та особливості включення об'єктів до Списку світової спадщини. У процесі вивчення дисципліни студенти ознайомлюються з унікальними пам'ятками, розташованими на території України, які є надбанням світової цивілізації та визнані міжнародною спільнотою. Окрема увага приділяється історичним центрам міст, сакральним спорудам, дерев'яним церквам Карпатського регіону, античній спадщині Криму, а також нематеріальним елементам культурної спадщини, що входять до переліку ЮНЕСКО. Самостійна робота студентів у межах дисципліни передбачає аналітичне осмислення матеріалу, опрацювання додаткових джерел, написання есе та рефератів, підготовку презентацій і відповідей на запитання. Це сприяє формуванню критичного мислення, розширенню світогляду та підвищенню рівня професійної компетентності.

Навчально–методичний посібник містить структурно–логічні блоки для проведення практичних занять, список рекомендованої літератури, тестові завдання, завдання для самоконтролю оволодіння навчальним матеріалом. Зазначені матеріали спрямовані на методичне забезпечення вивчення дисциплін.

Навчально–методичний посібник надає можливість ґрунтовніше сприймати матеріал навчальної дисциплін, системно та всебічно готуватись до практичних занять, самостійно досліджувати процеси, що відбуваються на світовому туристичному ринку та соціокультурної діяльності.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий інститут мистецтв

Кафедра управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та
івентменеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСЕСВІТНЯ СПАДЩИНА ЮНЕСКО

Рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
Освітня програма	<u>«Менеджмент соціокультурних проєктів та креативних індустрій»</u>
Спеціальність	<u>D3 «Менеджмент»</u>
Галузь знань	<u>D «Бізнес, адміністрування та право»</u>

Затверджено на засіданні кафедри управління
соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та
івентменеджменту
Протокол № 1 від «26» серпня 2025 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Всесвітня спадщина ЮНЕСКО
Викладач (-і)	Маланюк Т.З. к.п.н., доцент.
Контактний телефон викладача	0975952780
E-mail викладача	taras.malaniuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	<u>3</u> кредити ЄКТС, <u>90</u> год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО» - обов'язкова дисципліна з циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньою програмою «Менеджмент соціокультурної діяльності ОКР «Бакалавр».</p> <p>Програма курсу побудована з урахуванням нової ролі людини у сучасному суспільстві, з необхідністю формувати у випускника уміння адаптуватися до умов професійної діяльності. Теоретичні знання, під час вивчення дисципліни, повинні сприяти збереженню здобутків культурної спадщини, охороняти цю частину спадщини людства і забезпечити її передачу наступним поколінням. Вивчення культурної спадщини, знання про неї, її захист сприяють взаєморозумінню, та зміцненню зв'язків між світовими культурами.</p>	
3. Мета і завдання навчальної дисципліни	
<p>Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів комплексного уявлення про об'єкти всесвітньої культурної і природної спадщини, їх типологічні і територіальні особливості, а також діяльність міжнародних організацій зі збереження, популяризації основних культурних і природних пам'яток, що утворюють Всесвітню спадщину ЮНЕСКО. Основними завданнями вивчення дисципліни є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сприяти формуванню чіткого розуміння специфіки політичного і просторово-територіального устрою країн світу; - розуміти значення проблематики зі збереження, дбайливого відношення до культурного та природного надбання; - вміти ефективно застосовувати отримані знання в соціальній, громадській і фаховій сфері діяльності. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>Інтегральна компетентність:</p> <p>Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в сфері менеджменту соціокультурної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p> <p>Загальні компетентності:</p> <p>ЗК 2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p>	

<p>ЗК 7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. Спеціальні (фахові, предметні) компетентності : СК 1. Здатність визначати напрями досліджень для розвитку соціокультурної діяльності. СК 3. Здатність до планування, обґрунтування та обговорення результатів проведення дослідження. СК 8. Здатність застосовувати креативні технології на практиці. Програмні результати навчання: ПР 1. Відшукувати, аналізувати та оцінювати інформацію, необхідну для постановки і вирішення як професійних завдань так і особистісного розвитку. ПР 4. Здійснювати власну наукову та професійну діяльність з дотриманням вимог до чинного законодавства. ПР 7. Розуміти і застосовувати сучасні світові соціокультурні практики. ПР 12. Збирати необхідні дані з різних джерел, обробляти і аналізувати їх практичні результати із застосуванням сучасних методів та спеціалізованого програмного забезпечення.</p>				
5. Організація навчання				
Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин		
лекції		12		
семінарські заняття / практичні / лабораторні		18		
Самостійна робота		60		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
I	Менеджмент	I	вибірковий	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	семінар.з аняття	сам. роб.
Тема 1. Вступ до курсу. Історія становлення та розвитку системи Світової спадщини.		2	2	10
Тема 2. Давньоруські храмові комплекси України у списку ЮНЕСКО.		2	2	10
Тема 3. Історичний центр Львова як об'єкт Світової спадщини.		2	2	10
Тема. 4. Дерев'яні церкви Карпатського регіону України під охороною ЮНЕСКО.		2	2	10
Тема. 5. Античне місто-держава Херсонес Таврійський та його хора.		2	2	10
Тема. 6. Нематеріальна світова культурна спадщина ЮНЕСКО в Україні.		2	2	10
ЗАГ.:		12	18	60

Система оцінювання навчальної дисципліни	
Загальна система оцінювання курсу	<p>Форми контролю знань студентів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поточний; • підсумковий семестровий (залік). <p>Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою на основі 100-бальної системи.</p> <p>(п. 8.3. Види контролю «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (Наказ ректора № 417 від 03.07.2023 р.).</p> <p>100-бальна шкала переводиться у відповідну національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).</p> <p>Загальні 100 балів включають:</p> <p>Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки студентів із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях. Оцінки у національній шкалі («відмінно» – 5, «добре» – 4, «задовільно» – 3, «незадовільно» – 2), отримані студентами, виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи (питома вага оцінки – 50%).</p> <p>Контроль самостійної роботи дозволяє оцінити рівень сформованості відповідних компетентностей. Виконується на платформі D-Learn за тематикою курсу (оцінюється від 0 до 10 балів) та у формі есе (письмова робота в електронному вигляді) – (оцінюється від 0 до 5 балів). Загальна питома вага оцінки за контроль самостійної роботи – 15 %.</p> <p>Семестрова контрольна робота – дозволяє оцінити рівень сформованості відповідних компетентностей. Виконується на платформі D-Learn за тематикою курсу. Питома вага оцінки – 15%.</p> <p>Тестовий контроль проводиться двічі за семестр. Кожен з яких оцінюється у 10 балів. Загальна максимальна кількість балів, відповідно, 20. Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті. Підсумковий семестровий контроль – сума балів поточного контролю, семестрової контрольної роботи та контролю самостійної роботи. Підсумковий семестровий контроль виносяться на останню академічну годину (практичне заняття) опанування курсу.</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Письмова робота включає певні теми завдань за тематикою курсу.</p> <p>Студенти денної форми навчання завершують її виконання і здають на 9-му занятті практичного курсу. Студенти заочної форми – за 10 днів до початку сесії. Робота виконується у електронному вигляді.</p>
Практичні заняття	Оцінюється у п'ятибальній шкалі Поточні оцінки, які отримуються під час практичних занять, сумуються й множаться на коефіцієнт.
Умови	Отримання інтегральних результатів до останнього заняття – 25 балів.

допуску до підсумково го контролю	Студентам, які мають пропуски, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіку ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами.
7. Політика навчальної дисципліни	
Письмові роботи	Робота виконана на певну тему обсягом не більше 4 сторінок
Академічна доброчесність	<p>Атмосферу довіри, взаєморозуміння, взаємоповаги потрібно будувати щоденно. Політика ректорату спрямована на академічну доброчесність, прозорість та законність діяльності. Задля цього розроблено та впроваджено «Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», «Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», «Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» і опубліковано їх на сайті. В університеті академічна доброчесність передбачається за замовчуванням. Це означає, що всі здані роботи є результатом вашої розумової праці та творчості. Якщо ви подали роботу когось іншого, повністю або частково, без належного цитування, завдання буде оцінене в 0 балів (без права перездачі)</p>
Відвідування занять	<p>Усі студенти, незалежно від форми навчання, зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю.</p> <p>Відпрацювання пропущених занять відбувається у перший день за графіком консультацій викладача з навчальної дисципліни, за винятком поважної причини у студента (документальне підтвердження) згідно «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (п.4)».</p>
Неформальна освіта	<p>Зараховуються як підсумковий контроль, результати онлайн курсів на платформах Coursera, Prometheus, які відповідають програмі навчальної дисципліни.</p> <p>Рекомендовані:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+AI101+2021_T2 2. Надання екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+TE_CYCLE101+2023_T3 3. Безпека в інтернеті під час війни: практичний курс https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MINZMIN+ISWT101+2023_T2 8. Основи авторського права в креативних індустріях https://cases.media/en/learning/course/copyright/about?srsId=AfmBOop3rjfp7PWRorTUv69m2GEkfJfmynSL1IO1sUGohQAs-s2p9wb 5. Критичне мислення для освітян https://prometheus.org.ua/course/course-v1:CZ+CTFT101+2017_T3 6. Культура та політика: багатозначність (взаємозв'язків) https://prometheus.org.ua/prometheus-free/culture-politics/

8. Рекомендована література

Основна

1. Боряк О. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні: сучасний стан і перспективи збереження. Київ: Інститут культурної спадщини НАН України, 2021. 148 с.
2. Киридон А. Культурна спадщина України у контексті європейської інтеграції / за ред. А. Киридон. Київ: НАКККіМ, 2022. 216 с.
3. Слободян О. Архітектурні ансамблі Львова як об'єкт Світової спадщини: проблеми автентичності. *Вісник Львівської політехніки. Архітектура*. 2020. №2(1032). С. 41–50.
4. Гупало І. Дерев'яні церкви Карпатського регіону: охорона та менеджмент об'єкта Світової спадщини ЮНЕСКО. Ужгород: Ліра, 2021. 172 с.
5. Мельник, О. Київ: Софія Київська та Києво-Печерська лавра – спадщина ЮНЕСКО та національний бренд Київ: НКІКЗ, 2022. 98 с.
6. ЮНЕСКО Україна. Інвентаризація об'єктів потенційної номінації до Списку Світової спадщини (Україна, 2024). Київ: ЮНЕСКО Україна, 2024. 47 с.
7. Дяченко В. Центри історичних міст України як об'єкти Світової спадщини: критерії, ризики, потенціал. *Культурна спадщина України*. 2023. №1(45). С. 21–30.
8. Гетьман В.І. Українські Карпати. Ландшафтно-рекреаційні ресурси. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 136 с.
9. Драган М. Д. Українські дерев'яні церкви. Генеза і розвій форм : в двох частинах / Михайло Драган ; передм. В. С. Александрович ; прим. В. С. Александрович, В. М. Слободян ; предм.-геогр. покажч., терм. словник В. М. Слободян ; упоряд. О. О. Савчук. Харків : Видавець Савчук О. О., 2014. 450 с.
10. Прибега Л. Архітектурна спадщина України. Пам'яткоохоронний аспект: монографія. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2016. 236 с.
11. Прибега Л. Дерев'яні церкви України. Київ : Мистецтво, 2020. 192 с.
12. Тарас Ярослав. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: культурно-традиційний аспект. ІН НАНУ 2007 р. 640 с.

Додаткова

1. Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження / [за ред. В. О. Горбика, С. І. Кота]. К. : НАН України; Ін-т історії України, 1998. 400 с.
2. Конвенція про охорону світової культурної і природної спадщини <https://necu.org.ua/konvencziya-pro-ohoronu-svitovoyi-kulturnoyi-i-pryrodnoyi-spadshhyny/>.
3. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО : міжнар. док. від 17.10.2003. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69.
4. Історія Софійського Собору http://sofiyskiy-sobor.polnaya.info/ua/istoriya_sofiivskogo_soboru.shtml.
5. Києво-Печерська лавра <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/kyuevo-pecherskyy-zapovidnyk/>.
6. Чернівці. Резиденція митрополитів Буковини і Далмації (Університет). <http://samsobi.com.ua/index.php/ukraina/architecture/130-bukovyna-rezidence>.
7. Брендлі У.-Б., Довганич Я. Праліси в центрі Європи. Путівник по лісах Карпатського біосферного заповідника. Бірменсдорф, Швейцарський федеральний інститут досліджень лісу, снігу і ландшафтів (WSL); Рахів, Карпатський біосферний заповідник (КБЗ), 2003. 192 с.
8. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / ред. кол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, В. М. Даниленко, ін. К., 2015. 486 с.
9. Маленков Р. Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні. Путівник. Київ. Комора, 2021, 240 с

Інформаційні ресурси:

1. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) / Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal>
2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського / Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>
3. Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Режим доступу: URL <http://lib.pnu.edu.ua/>

Маланюк Т.З, к.п.н., доцент, доцент кафедри управління соціокультурною діяльністю, шоу бізнесу та івентменеджменту

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

Лекції займають важливе місце у вивченні дисципліни «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО» студентами ОП «Менеджмент соціокультурних проєктів та креативних індустрій». Вони є основою та інструментом, які допомагають студентам ефективно орієнтуватися у навчальному процесі, надаючи знання, необхідні для подальшого глибшого вивчення предмета, а також роз'яснюючи складні поняття та положення. Активна участь студентів у лекціях є запорукою успішного засвоєння необхідного обсягу знань, що сприятиме формуванню кваліфікованого спеціаліста з відповідним рівнем знань і навичок. На початку лекції викладач зазвичай оголошує тему, план проведення та рекомендує навчальну літературу і джерела. Під час лекції студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отриману інформацію та конспектувати найважливіші моменти. Наприкінці лекції студенти мають можливість задати викладачеві питання для роз'яснення незрозумілого. Належне ведення конспекту під час лекції сприятиме збереженню необхідної інформації та надасть йому змогу в подальшому проаналізувати її. Уважне ведення конспекту під час лекції допоможе зберегти важливу інформацію та дозволить в подальшому її проаналізувати.

Робота над конспектами лекцій

Під час підготовки до семінарських та практичних занять студент уважно переглядає свій конспект лекції та повторно аналізує отриману інформацію. При вивченні матеріалу лекції він порівнює викладене на лекції з тим, що він законспектував, відповідно до плану семінарського заняття, який міститься в навчально-методичному комплексі та методичних матеріалах для проведення семінарів і практичних занять з обраної дисципліни. Якщо в конспекті відсутній матеріал з окремих питань лекції, або якщо певні питання розкриті не повністю, або ж винесені на самостійне опрацювання чи написання реферату, студенту необхідно звернутися до рекомендованих підручників, навчальних посібників, статистичних даних тощо.

Робота з навчальною, науковою літературою, джерелами

Працюючи з підручниками, навчальними посібниками, джерелами та інтернет-ресурсами, а також науковою і спеціалізованою літературою, важливо отримати максимальну кількість теоретичних знань і необхідних відомостей. Перш ніж почати роботу з цими джерелами, студент повинен ознайомитися з їх змістом, щоб визначити, чи варто їх опрацювати і чи мають вони відношення до вивченого курсу. Лише після цього можна вибрати відповідні матеріали для вивчення (глави, розділи тощо) і розпочати їх детальне вивчення. Під час опрацювання матеріалу важливо з'ясувати суть вивченого питання, не оминаючи визначення

незрозумілих чи нових слів і термінів, а також роз'яснюючи їх значення за допомогою словників, довідників або контексту речення.

При вивченні матеріалів з підручників, навчальних посібників, а також під час роботи з науковою та спеціалізованою літературою важливо аналізувати прочитане в контексті прослуханих лекцій та зроблених конспектів. Необхідно робити логічні висновки і записувати незрозумілі моменти для подальшого їх обговорення на практичних заняттях. Тому, під час опрацювання матеріалів, студентам рекомендується розробити зручну для себе систему позначок, яка може включати підкреслення, нотатки на полях книг або нормативно-правових актів, виписки, використання маркерів різних кольорів, формулювання інших авторів та посилання на різні джерела, а також запис важливих відомостей на окремих аркушах. Це допоможе ефективно фіксувати опрацьований матеріал. Окрім того, під час роботи з науковою та спеціалізованою літературою студент може знайти посилання на джерела, які не зазначені в навчально-методичному комплексі. Це, безумовно, є корисним для самостійного та глибшого вивчення правового матеріалу.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ (плани практичних занять)

Тема 1. Вступ до курсу. Історія становлення та розвитку системи Світової спадщини

1. Які передумови призвели до створення програми «Світова спадщина» ЮНЕСКО?
2. Які критерії включення об'єктів до Списку Світової спадщини?
3. Як розвивалася система охорони культурної спадщини у ХХ столітті?
4. Які головні виклики постають перед ЮНЕСКО у сфері охорони спадщини сьогодні?
5. Яке значення для держави має включення об'єкта до Списку Світової спадщини?

Тема 2. Давньоруські храмові комплекси України у списку ЮНЕСКО

1. Які пам'ятки Києва та Чернігова включені до Списку Світової спадщини?
2. У чому полягає унікальність Софії Київської та Києво-Печерської лаври?
3. Як архітектура давньоруських храмів відображає культурні впливи різних епох?
4. Які проблеми збереження виникають у цих пам'ятках сьогодні?
5. Яке значення мають давньоруські храми для формування національної ідентичності українців?

Тема 3. Історичний центр Львова як об'єкт Світової спадщини

1. Чому Львів було включено до Списку Світової спадщини ЮНЕСКО?
2. Які архітектурні та культурні особливості вирізняють Львів серед інших міст України?
3. Як поєднуються європейські та українські традиції в архітектурі Львова?
4. Які загрози існують для збереження історичного середовища міста?
5. Яке місце займає Львів у культурному та туристичному просторі сучасної України?

Тема 4. Дерев'яні церкви Карпатського регіону України під охороною ЮНЕСКО

1. Які саме церкви Карпатського регіону занесені до Списку Світової спадщини?
2. Чим дерев'яна сакральна архітектура Карпат відрізняється від інших регіонів Європи?
3. Яку роль відігравали ці храми в житті місцевих громад?
4. Які проблеми реставрації та збереження постають перед цими пам'ятками?
5. Як церкви Карпатського регіону відображають етнокультурні особливості українців?

Тема 5. Античне місто-держава Херсонес Таврійський та його хора

1. Яке значення мав Херсонес у політичному та економічному житті Північного Причорномор'я?
2. Що таке «хора» і чому вона важлива для розуміння античної спадщини?
3. Які знахідки в Херсонесі підтверджують його міжнародні зв'язки?
4. Які основні проблеми збереження цього об'єкта сьогодні?
5. Яку роль відіграє Херсонес у формуванні історичної пам'яті України?

Тема 6. Нематеріальна світова культурна спадщина ЮНЕСКО в Україні

1. Які елементи нематеріальної спадщини України визнані ЮНЕСКО?

2. Чому важливо зберігати не лише матеріальні, а й нематеріальні форми культури?
3. Як традиції кобзарства, петриківського розпису чи борщу представляють Україну у світі?
4. Які сучасні загрози існують для нематеріальної спадщини?
5. Як молодь може долучитися до збереження культурних традицій.

Тема 7. Букові праліси Карпат та старовікові ліси як природна спадщина ЮНЕСКО

1. У чому унікальність букових пралісів Карпат?
2. Які критерії стали підставою для включення цього природного об'єкта до Списку ЮНЕСКО?
3. Які екологічні загрози існують для збереження лісових екосистем?
4. Як праліси впливають на біорізноманіття регіону та клімат?
5. Яке значення має охорона букових лісів для місцевих громад і для всієї Європи?

Тема 8. Роль ЮНЕСКО у збереженні культурної та природної спадщини України під час війни

1. Які об'єкти української спадщини постраждали внаслідок воєнних дій?
2. Які механізми захисту спадщини застосовує ЮНЕСКО у кризових ситуаціях?
3. Як міжнародна спільнота реагує на загрози культурній спадщині України?
4. Які практичні дії можуть робити громади для збереження спадщини в умовах війни?
5. Чому збереження культурної спадщини є важливим елементом національної безпеки?

Тема 9. Світова спадщина як чинник розвитку культурного туризму в Україні

1. Яке значення мають об'єкти Світової спадщини для розвитку туризму?
2. Як можна поєднувати збереження пам'яток із розвитком туристичної інфраструктури?
3. Які приклади успішного використання статусу ЮНЕСКО для промоції міста чи регіону відомі в Україні?
4. Які ризики може нести надмірний туризм для об'єктів спадщини?
5. Які перспективи розвитку культурного туризму в Україні після війни?

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Що таке Всесвітня спадщина ЮНЕСКО?
2. Які цілі та завдання переслідує Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (1972 р.)?
3. Які принципи лежать в основі діяльності Комітету всесвітньої спадщини?
4. Які об'єкти можуть бути включені до Списку світової спадщини?
5. Що таке "універсальна цінність" у контексті ЮНЕСКО?
6. Як формується Список світової спадщини?
7. Які критерії відбору об'єктів?
8. Розвиток системи охорони спадщини до створення ЮНЕСКО.
9. Яка роль Міжнародної ради з питань пам'яток і визначних місць (ICOMOS)?
10. Які функції виконує Міжнародний союз охорони природи (IUCN)?
11. Як відбувається процедура подання об'єкта до Списку світової спадщини?
12. Що таке Список об'єктів всесвітньої спадщини, що перебувають під загрозою?
13. Які країни є лідерами за кількістю об'єктів ЮНЕСКО?
14. Які переваги отримує країна після включення її об'єктів до Списку?
15. Які міжнародні програми реалізує ЮНЕСКО у сфері спадщини?
16. Що таке «План управління об'єктом ЮНЕСКО»?
17. Чому важливе збереження нематеріальної спадщини?
18. Як змінилася система охорони спадщини у XXI столітті?
19. Які виклики стоять перед системою ЮНЕСКО сьогодні?
20. Приклади успішної міжнародної співпраці у сфері спадщини.
21. Які основні документи регламентують діяльність ЮНЕСКО?
22. Внесок України у розвиток системи охорони спадщини.
23. Що таке Транскордонні об'єкти спадщини?
24. Роль науки і технологій у збереженні пам'яток.
25. Як змінився підхід до охорони спадщини після Другої світової війни?
26. Яка роль громадськості у збереженні спадщини?
27. Приклади виключення об'єктів зі Списку ЮНЕСКО.
28. Які відмінності між культурною і природною спадщиною?
29. Як впливають війни на охорону об'єктів спадщини?
30. Чому вивчення спадщини є важливим для студентів?

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

1. Історія створення та діяльності ЮНЕСКО.
2. Конвенція 1972 року про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини.
3. Процес номінації об'єкта до Списку всесвітньої спадщини.
4. Критерії відбору об'єктів ЮНЕСКО.
5. Київ: Собор Святої Софії та Києво-Печерська Лавра – значення для світової культури.
6. Дерев'яні церкви Карпатського регіону – архітектурні особливості.
7. Бучацькі дерев'яні храми та їх місце у спадщині Карпат.
8. Історичний центр Львова як об'єкт ЮНЕСКО.
9. Резиденція митрополитів Буковини і Далмації (Чернівці).
10. Ансамбль Кам'янець-Подільської фортеці та її роль у номінаціях.
11. Геодезична дуга Струве: значення для науки.
12. Дуга Струве в Україні: пам'ятки та стан збереження.
13. Біосферні заповідники України (Асканія-Нова, Карпати) як частина природної спадщини.
14. Херсонес Таврійський: історія і археологічні дослідження.
15. Проблеми охорони Херсонеса та прибережної зони.
16. Чи може Чорнобильська зона стати об'єктом ЮНЕСКО? Аргументи "за" і "проти".
17. Перспективні українські об'єкти-кандидати до Списку ЮНЕСКО.
18. Сучасні виклики у збереженні спадщини в умовах війни.
19. Втрати культурної спадщини України у ХХ столітті.
20. Роль місцевих громад у збереженні об'єктів спадщини.
21. Туризм і спадщина: можливості та загрози.
22. Віртуалізація і цифрова реконструкція спадщини.
23. Приклади міжнародної співпраці України з питань охорони культурної спадщини.
24. Включення українських пам'яток до Списку під загрозою.
25. Вплив кліматичних змін на природні об'єкти ЮНЕСКО в Україні.
26. ЮНЕСКО та нематеріальна культурна спадщина (приклади з України).
27. Козацькі пісні Дніпропетровщини – нематеріальна спадщина.
28. Борщ як елемент нематеріальної спадщини України.
29. Порівняння об'єктів ЮНЕСКО в Україні та інших країнах Східної Європи.
30. Шляхи популяризації української спадщини серед світової аудиторії.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ДИСЦИПЛІНИ

1. Що таке ЮНЕСКО та які основні напрями її діяльності?
2. У чому полягає значення Конвенції 1972 року про охорону всесвітньої спадщини?
3. Які існують критерії включення об'єктів до Списку всесвітньої спадщини?
4. Які етапи номінаційного процесу об'єктів до Списку ЮНЕСКО?
5. Які об'єкти України включені до Списку всесвітньої спадщини?
6. Чим відрізняються об'єкти культурної та природної спадщини?
7. Які приклади природної спадщини України мають статус ЮНЕСКО?
8. Яке значення має Софія Київська та Києво-Печерська лавра для світової культури?
9. Чому історичний центр Львова був включений до Списку ЮНЕСКО?
10. Які архітектурні особливості дерев'яних церков Карпатського регіону?
11. У чому цінність Резиденції митрополитів Буковини і Далмації?
12. Що таке геодезична дуга Струве і чому вона має міжнародне значення?
13. Які українські ділянки дуги Струве збереглися донині?
14. Чим унікальний Національний заповідник «Херсонес Таврійський»?
15. Які загрози існують для збереження Херсонеса?
16. Які сучасні виклики стоять перед охороною культурної спадщини України?
17. Як війна впливає на стан культурної та природної спадщини?
18. Які об'єкти України перебувають у Попередньому списку ЮНЕСКО?
19. Які міжнародні документи регламентують охорону спадщини?
20. Які органи влади в Україні відповідають за охорону спадщини?
21. Яку роль відіграють місцеві громади у збереженні об'єктів ЮНЕСКО?
22. Які загрози несе туризм для об'єктів світової спадщини?
23. Як можна поєднати охорону спадщини та розвиток туризму?
24. Які цифрові технології використовують для збереження спадщини?
25. Які приклади нематеріальної спадщини України визнані ЮНЕСКО?
26. Чим важливі козацькі пісні Дніпропетровщини для культурної ідентичності?
27. Чому український борщ був включений до Списку нематеріальної спадщини?
28. Які проблеми існують у збереженні українських об'єктів ЮНЕСКО?
29. Як Україна співпрацює з міжнародними організаціями у сфері спадщини?
30. Які перспективи розширення Списку об'єктів ЮНЕСКО в Україні?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні станом на 2023 рік налічує найменуваль:

- 8
- 9
- 12
- 16

2. Собор Святої Софії пам'ятка архітектури та монументального живопису відноситься до:

- 10-14 ст.
- 11-16 ст.
- 11-18 ст.
- 13-19 ст.

3. У стінах Святої Софії коронували київських князів:

- Олега
- Аскольда
- Ярослава Мудрого
- Святослава

4. До Національного заповідника «Софія Київська» належить церква:

- Кирилівська
- Миколая
- Святого Духа
- Благовіщення

5. До Національного заповідника «Софія Київська», крім собору, належать:

- В'їзні ворота
- Виїзні ворота
- «Срібні ворота»
- «Золоті ворота»

6. Києво-Печерська Лавра – одна з найбільших православних святинь України була заснована:

- 898 р.
- 1051 р.
- 1240 р.
- 1410 р.

7. У стінах Києво-Печерської Лаври було написано:

- «Галицький літопис»
- «Київський літопис»
- «Повість минулих літ».
- «Слово о полку Ігоревім»

8. «Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник», було надано статус національного у:

1991 р.
1996 р.
2000 р.
2005 р.

9. Києво-Печерську лавру занесено до Семи Чудес України у:

1991 р.
2007 р.
2009 р.
2015 р.

10. Церква Спаса на Берестові - стародавня церква поблизу Києво-Печерської лаври, пам'ятка архітектури XI–XII ст.:

X–XI ст.
XI–XII ст.
XII–XIII ст.
XIII–XV ст.

11. Цінністю церкви Спаса на Берестові є:

мозаїка
фрески
вітражі
скульптури

12. До списку світової спадщини ЮНЕСКО ансамбль історичного центру Львова входить з:

1991 р.
1998 р.
2001 р.
2016 р.

13. Як називається площа в центрі Львова що входить до спадщини ЮНЕСКО?

Ринок
Незалежності
Шептицького
Привокзальна

14. Вулиця Б. Хмельницького в історичній частині Львова колись мала назву:

«Галицький шлях»
«Дрогобицький шлях»
«Київський шлях»
«Волинський шлях»

15. Одна з найдавніших церков історичної частини Львова називається:

Вірменська
Спаська
Михайлівська
Петра і Павла

16. Місцями «паломництва» у Львові є собор:

Св. Стефана
Св. Юра

Св. Петра
Св. Франциска

17. Геодезична дуга Струве має довжину понад:

820 км
931 км
1821 км
2821 км

18. Геодезична дуга Струве унікальна пам'ятка ЮНЕСКО з :

1991 р.
1999 р.
2005 р.
2009 р.

19. Геодезичною дугою Струве розраховували розміри:

України
Європи
Євразії
Землі

20. В Україні геодезичні точки розміщення дуги Струве найбільше збереглися в:

Волинській області
Одеській області
Хмельницькій області
Рівненській області

21. В Україні букові праліси простягається:

від Рахівських гір та Чорногірського хребта
від Гринявських гір та Чивчинського хребта
від Бескидів та Горганів
від Покутсько-Буковинських Карпат та Чорногірського хребта

22. «Букові праліси Карпат» займають площу:

10 тисяч гектарів
28 тисяч гектарів
майже 78 тисяч гектарів
188 тисяч гектарів

23. До списку світової спадщини ЮНЕСКО Букові праліси Карпат внесені у:

2006 р.
2008 р.
2014 р.
2018 р.

24. Резиденція митрополитів Буковини і Далмації зведена у:

1672 році
1772 році
1882 році
1910 році

25. Споруда Резиденції митрополитів Буковини і Далмації зведена у стилі:

бароко
ренесанс
еклектика
конструктивізм

26. Ансамбль будівлі Резиденції митрополитів Буковини і Далмації становить церква:

Василія Великого
Св. Йосафата
Трьох Святителів
Успіння Пресвятої Богородиці

27. До списку світової спадщини ЮНЕСКО Резиденція митрополитів Буковини і Далмації внесені у:

1996 р.
2001 р.
2004 р.
2011 р.

28. До списку світової спадщини ЮНЕСКО дерев'яні церкви карпатського регіону Польщі і України внесені у :

1998 р.
2003 р.
2005 р.
2013 р.

29. До списку історично цінних унікальних дерев'яних церков ЮНЕСКО внесено:

7 церков
10 церков
16 церков
18 церков

30. Який із типів дерев'яних церков ЮНЕСКО знаходяться на території Польщі?

лемківський
бойківський
гуцульський
галицький

31. В яких областях на території України розташовані дві Церкви ЮНЕСКО Святого Духа:

Львівській і Закарпатській
Львівській і Івано-Франківській
Івано-Франківській і Закарпатській
Івано-Франківській і Чернівецькій

32. У с. Матків, Турківщина, Львівська область розташований храм:

Церква Собору Пресвятої Богородиці
Церква Святої Трійці
Церква святого Юра
Церква Різдва Пресвятої Богородиці

33. У м. Дрогобич, Львівська область розташований храм:

Церква Собору Пресвятої Богородиці
 Церква Святої Трійці
 Церква святого Юра
 Церква Різдва Пресвятої Богородиці

34. У м. Жовква, Львівська область розташований храм:

Церква Собору Пресвятої Богородиці
 Церква Святої Трійці
 Церква святого Юра
 Церква Різдва Пресвятої Богородиці

35. У с. Нижній Вербіж Коломийського району на Івано-Франківщині розташований храм:

Церква Собору Пресвятої Богородиці
 Церква Святої Трійці
 Церква святого Юра
 Церква Різдва Пресвятої Богородиці

36. У селищі Ясіня Рахівського району на Закарпатті розташований храм:

Церква святого Михайла
 Церква Святої Трійці
 Церква святого Юра
 Церква Вознесіння Господнього

37. У с. Ужок на Закарпатті розташований храм:

Церква святого Михайла
 Церква Святої Трійці
 Церква святого Юра
 Церква Вознесіння Господнього

38. Херсонес був заснований у:

422–421 рр. до н. е.
 332–428 рр. до н. е.
 44–42 рр. до н. е.
 480–482 рр. н. е.

39. Херсонес Таврійський було засновано:

фінікійцями
 греками
 візантійцями
 татарами

40. У часи Київської Русі місто Херсонес було відомо під назвою:

Пантікапей
 Корсунь
 Ольвія
 Тіра

41. За переказами у Херсонесі прийняв християнство князь:

Аскольд
 Святослав
 Володимир

Ярослав Мудрий

42. Херсонес проіснував із перервами до:

1240 року
1399 року
1410 року
1596 року

43. Херсонес Таврійський до всесвітньої спадщини ЮНЕСКО внесений у:

2000 році
2009 році
2010 році
2013 році

44. До історичного центру Одеси відноситься:

Театральна площа
Ринкова площа
Університетська площа
Вірменська площа

45. На території Києво-Печерської лаври знаходиться:

Музей зброї
Музей історичних коштовностей
Музей транспорту
Музей історії Києва

46. Велика Лаврська дзвіниця Києво-Печерської лаври споруджена у:

XV ст.
XVI ст.
XVII ст.
XVIII ст.

47. Вхід на територію Києво-Печерської лаври починається через:

Троїцьку Надбрамну Церкву
Церкву Всіх Святих
Трапезну палату
Ближні печери

48. Монастир Києво-Печерської лаври заснований у:

1051 році
1087 році
1151 році
1251 році

49. Засновником Монастиря Києво-Печерської лаври вважається монах:

Вишенський
Антоній
Теодосій
Княгиницький

50. Найвеличнішим храмом Києво-Печерської лаври вважається:

Свято-Успенський собор

Борисоглібський собор
Спаський собор
Володимирський собор

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Боряк О. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні: сучасний стан і перспективи збереження. Київ: Інститут культурної спадщини НАН України, 2021. 148 с.
2. Киридон А. Культурна спадщина України у контексті європейської інтеграції / за ред. А. Киридон. Київ: НАКККіМ, 2022. 216 с.
3. Слободян О. Архітектурні ансамблі Львова як об'єкт Світової спадщини: проблеми автентичності. *Вісник Львівської політехніки. Архітектура*. 2020. №2(1032). С. 41–50.
4. Гупало І. Дерев'яні церкви Карпатського регіону: охорона та менеджмент об'єкта Світової спадщини ЮНЕСКО. Ужгород: Ліра, 2021. 172 с.
5. Мельник, О. Київ: Софія Київська та Києво-Печерська лавра – спадщина ЮНЕСКО та національний бренд Київ: НККЗ, 2022. 98 с.
6. ЮНЕСКО Україна. Інвентаризація об'єктів потенційної номінації до Списку Світової спадщини (Україна, 2024). Київ: ЮНЕСКО Україна, 2024. 47 с.
7. Дяченко В. Центри історичних міст України як об'єкти Світової спадщини: критерії, ризики, потенціал. *Культурна спадщина України*. 2023. №1(45). С. 21–30.
8. Гетьман В.І. Українські Карпати. Ландшафтно-рекреаційні ресурси. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 136 с.
9. Драган М. Д. Українські дерев'яні церкви. Генеза і розвій форм : в двох частинах / Михайло Драган ; передм. В. С. Александрович ; прим. В. С. Александрович, В. М. Слободян ; предм.-геогр. покажч., терм. словник В. М. Слободян ; упоряд. О. О. Савчук. Харків : Видавець Савчук О. О., 2014. 450 с.
10. Прибега Л. Архітектурна спадщина України. Пам'яткоохоронний аспект: монографія. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2016. 236 с.
11. Прибега Л. Дерев'яні церкви України. Київ : Мистецтво, 2020. 192 с.
12. Тарас Ярослав. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: культурно-традиційний аспект. ІН НАНУ 2007 р. 640 с.

Додаткова

1. Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження / [за ред. В. О. Горбика, С. І. Кота]. К. : НАН України; Ін-т історії України, 1998. 400 с.
2. Конвенція про охорону світової культурної і природної спадщини <https://necu.org.ua/konvencziya-pro-ohoronu-svitovoyi-kulturnoyi-i-prirodnoyi-spadshhyny/>.
3. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО : міжнар. док. від 17.10.2003. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69.
4. Історія Софійського Собору http://sofiyskiy-sobor.polnaya.info/ua/istoriya_sofiivskogo_soboru.shtml.
5. Києво-Печерська лавра <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/kyevo-pecherskyy-zapovidnyk/>.
6. Чернівці. Резиденція митрополитів Буковини і Далмації (Університет). <http://samsobi.com.ua/index.php/ukraina/architecture/130-bukovyna-rezidence>.
7. Бренді У.-Б., Довганич Я. Праліси в центрі Європи. Путівник по лісах Карпатського біосферного заповідника. Бірменсдорф, Швейцарський федеральний інститут досліджень лісу, снігу і ландшафтів (WSL); Рахів, Карпатський біосферний заповідник (КБЗ), 2003. 192 с.
8. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / ред. кол.: В. А. Смолій (голова), Г. В. Боряк, В. М. Даниленко, ін. К., 2015. 486 с.
9. Маленков Р. Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні. Путівник. Київ. Комора, 2021, 240 с.

Інформаційні ресурси:

1. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) / Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>

2. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського / Режим доступу:

<http://www.nbuv.gov.ua>

3. Наукова бібліотека Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Режим доступу: URL <http://lib.pnu.edu.ua/>

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

1. **Всесвітня спадщина ЮНЕСКО** – об’єкти культури та природи, що мають виняткову універсальну цінність.
2. **Конвенція 1972 року** – міжнародний договір ЮНЕСКО про охорону культурної та природної спадщини.
3. **Об’єкт спадщини** – пам’ятка або територія, внесена до Списку всесвітньої спадщини.
4. **Культурна спадщина** – архітектурні, історичні, археологічні та інші об’єкти, створені людиною.
5. **Природна спадщина** – унікальні природні території, ландшафти, екосистеми.
6. **Нематеріальна спадщина** – традиції, обряди, мови, що визнаються цінними для людства.
7. **Список всесвітньої спадщини** – офіційний перелік об’єктів під охороною ЮНЕСКО.
8. **Попередній список** – перелік об’єктів, які країна подає як потенційні для включення.
9. **Києво-Печерська лавра** – історико-архітектурний комплекс у Києві, включений до списку ЮНЕСКО.
10. **Софійський собор у Києві** – пам’ятка XI ст., частина об’єкта ЮНЕСКО в столиці.
11. **Історичний центр Львова** – комплекс середньовічної міської забудови під охороною ЮНЕСКО.
12. **Резиденція митрополитів Буковини і Далмації** – архітектурний комплекс у Чернівцях, об’єкт ЮНЕСКО.
13. **Дерев’яні церкви Карпатського регіону** – група з 16 церков, включених до списку ЮНЕСКО.
14. **Букові праліси Карпат та інших регіонів Європи** – транснаціональний природний об’єкт.
15. **Заповідник** – територія з особливим режимом охорони природи чи пам’яток.
16. **Національний парк** – природоохоронна територія з рекреаційними та науковими функціями.
17. **Охоронна зона** – територія навколо об’єкта спадщини, де діють особливі правила.
18. **Автентичність** – збереження оригінальних рис пам’ятки.
19. **Цілісність** – повнота збереження об’єкта і його оточення.
20. **Виняткова універсальна цінність** – головний критерій для включення об’єкта до списку ЮНЕСКО.
21. **Моніторинг** – регулярна перевірка стану збереження об’єкта.
22. **Звітність** – документи, які країна подає до ЮНЕСКО про стан спадщини.

23. **Міжнародний комітет з охорони спадщини** – орган ЮНЕСКО, який приймає рішення про включення.
24. **Надзвичайна охорона** – спеціальні заходи при загрозі знищення об'єкта.
25. **Список під загрозою** – перелік об'єктів спадщини, яким загрожує руйнування.
26. **Культурний ландшафт** – територія, де поєднано природні й культурні елементи.
27. **Архітектурна пам'ятка** – будівля або споруда з історичною цінністю.
28. **Археологічна пам'ятка** – залишки стародавніх культур.
29. **Світова спадщина в небезпеці** – статус об'єкта при наявності серйозних ризиків.
30. **Інтерпретація спадщини** – пояснення значення об'єкта для відвідувачів.
31. **Туризм спадщини** – відвідування об'єктів ЮНЕСКО з пізнавальною метою.
32. **Менеджмент-план** – стратегія управління об'єктом спадщини.
33. **Консервація** – заходи зі збереження пам'ятки.
34. **Реставрація** – відновлення первісного вигляду пам'ятки.
35. **Музеєфікація** – пристосування об'єкта спадщини для показу як музею.
36. **Культурний маршрут** – туристичний шлях, що об'єднує кілька об'єктів спадщини.
37. **Інтернаціоналізація спадщини** – визнання об'єкта важливим не лише для країни, а й для світу.
38. **Транскордонний об'єкт** – об'єкт спадщини, що знаходиться на території кількох країн.
39. **Універсальна історична цінність** – характеристика пам'ятки, що має значення для всього людства.
40. **Збереження середовища** – охорона не лише будівлі, а й ландшафту довкола.
41. **Культурна ідентичність** – усвідомлення цінності спадщини для нації.
42. **Інвентаризація спадщини** – систематичний перелік усіх об'єктів культурної цінності.
43. **Критерії відбору ЮНЕСКО** – умови, за якими об'єкт може бути внесений до списку.
44. **Спадщина під час війни** – збереження об'єктів у період воєнних дій.
45. **Цифрова спадщина** – використання 3D-моделей і цифрових архівів для охорони пам'яток.
46. **Міжнародна співпраця** – участь кількох держав у збереженні спадщини.
47. **Освітні програми ЮНЕСКО** – навчальні ініціативи з популяризації спадщини.
48. **Громадська участь** – залучення місцевого населення до охорони пам'яток.
49. **Сталий розвиток туризму** – туризм, який не шкодить об'єктам спадщини.
50. **Культурна дипломатія** – використання спадщини для зміцнення міжнародних зв'язків.
51. **Охоронний статус** – офіційний рівень правового захисту об'єкта спадщини.
52. **Національний реєстр пам'яток** – державний список культурних цінностей.

53. **Рішення Комітету спадщини** – документ, який визначає внесення чи зміни статусу об'єкта.
54. **Буферна зона** – територія навколо об'єкта, яка зменшує ризики для нього.
55. **Оцінка впливу на спадщину (ОВС)** – аналіз можливих наслідків проєктів для об'єкта ЮНЕСКО.
56. **Архітектурний ансамбль** – група споруд, які утворюють єдиний комплекс.
57. **Заповідна територія** – земля або акваторія з особливим правовим режимом охорони.
58. **Культурна цінність** – значення об'єкта для суспільства, науки чи мистецтва.
59. **Надбудова спадщини** – сучасні втручання, що змінюють історичний вигляд пам'ятки.
60. **Зонування території спадщини** – поділ об'єкта на функціональні та охоронні зони.
61. **Законодавство про спадщину** – правові норми, що регулюють охорону культурних цінностей.
62. **Міжнародна охорона** – захист об'єкта на основі рішень ЮНЕСКО.
63. **Матеріальна культура** – речові об'єкти, створені людиною.
64. **Інтер'єрна спадщина** – збережені елементи внутрішнього оздоблення споруд.
65. **Фасадна реставрація** – відновлення зовнішнього вигляду будівель.
66. **Ансамбль ЮНЕСКО** – група будівель чи природних елементів, що разом внесені до списку.
67. **Історико-культурний заповідник** – комплексна охоронна структура, яка об'єднує кілька пам'яток.
68. **Меморіальна спадщина** – місця, пов'язані з історичними подіями або постатями.
69. **Археологічний розкоп** – місце дослідження давніх культурних залишків.
70. **Руїнація** – процес руйнування пам'ятки.
71. **Ревіталізація** – відновлення та пристосування старих об'єктів для сучасного використання.
72. **Ідентифікація об'єкта спадщини** – встановлення його точного місця, меж та цінності.
73. **Картографування спадщини** – нанесення об'єктів на карти для охорони та моніторингу.
74. **Геокультурний простір** – територія, що поєднує природні й культурні цінності.
75. **Етнографічна спадщина** – традиції та матеріальні пам'ятки певного етносу.
76. **Фольклорна спадщина** – усні традиції, казки, пісні, легенди.
77. **Релігійна спадщина** – храми, монастирі, культові споруди.
78. **Світський об'єкт** – пам'ятка, що не має релігійного призначення.

79. **Музей-заповідник** – охоронна структура з функціями збереження і виставлення пам'яток.
80. **Розширення об'єкта ЮНЕСКО** – додавання нових частин чи територій до вже включеного об'єкта.
81. **Декларація цінності** – офіційний документ, що описує виняткову універсальну цінність об'єкта.
82. **Міжнародна експертиза** – перевірка об'єкта незалежними фахівцями ЮНЕСКО.
83. **ICOMOS** – Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць.
84. **IUCN** – Міжнародний союз охорони природи (оцінює природні об'єкти).
85. **ICCROM** – Міжнародний центр з вивчення збереження та реставрації культурної спадщини.
86. **Культурний шар** – археологічні відкладення, що відображають історичні етапи.
87. **Формат номінаційного досьє** – офіційний пакет документів для подачі об'єкта в список.
88. **Природний заповідник** – територія, що охороняється для збереження екосистем.
89. **Біосферний резерват** – природоохоронна територія під егідою ЮНЕСКО.
90. **Інтернаціональний статус** – правове визнання цінності об'єкта на світовому рівні.
91. **Міжнародна конвенція** – договір між країнами, що встановлює правила охорони спадщини.
92. **Об'єкт-кандидат** – пам'ятка, яка перебуває у Попередньому списку.
93. **Цифрова документація** – використання 3D-сканування, дронів, фотоархівів для збереження спадщини.
94. **Атрибуція пам'ятки** – визначення авторства чи часу створення об'єкта.
95. **Оригіналізація** – повернення пам'ятці автентичного вигляду.
96. **Деградація середовища** – процес погіршення стану об'єкта чи його території.
97. **Символ національної ідентичності** – пам'ятка, що уособлює культурну спадщину народу.
98. **Міжнародна підтримка** – фінансування чи технічна допомога від ЮНЕСКО.
99. **Інтерпретаційний центр** – заклад, що пояснює значення спадщини туристам і дослідникам.
100. **Культурна спадщина людства** – сукупність усіх об'єктів у Списку ЮНЕСКО, що належать світу.

Навчальне видання

**Т.З. МАЛАНЮК
О.І. ДУТЧАК
В.В. ШИКЕРИНЕЦЬ
О.В. КАЧМАР
В.В. ФЕДОРАК
І.І. БАЗІНЯК**

ВСЕСВІТНЯ СПАДЩИНА ЮНЕСКО
Навчально–методичний посібник

В авторській редакції
Гарнітура Times New Roman
Наклад 300 прим.